

BIBLIOTECA
1919

BIBL. FAC. DE LINGV. - IST. - GEOL.
P 715 75

LUCEAFARUL

REVISTA PENTRU LITERATURA SI ARTA

Anul XIV.

No. 6

București, 15 Martie 1919.

PARARE DE DOUA ORI PE LUNA

P 72

Bibl. Inst. INV. Nr. P 3024 78

Prețul 3 lei.

KIV 2010

REPRODUCEREA OPRITĂ.

Universitatea națională a Daciei Superioare.

Părerii propuse public Marelui Sfat Național al Românilor din Ardeal, Banat și Țara Ungurească.

A. Motivare.

Înfăptuirea unirei politice a tuturor Românilor, într'un singur stat național, cere — ca răscumpărare a supărării ce le-o facem vecinilor, prin însăși existența noastră latină în mijlocul lumii lor *slavo-turanice* — înflorirea unei culturi de caracter nu numai național-etnografic, ci și internațional-civilizator. În acest chip existența noastră în Răsăritul adversar nouă va interesa solidar și pe toate națiunile luminate și puternice ale Apusului.

Astăzi, când în locul instituțiilor de cultură superioară ale dușmanilor noștri din Ardeal ori Bucovina, noi vrem să întemeiem așezările noastre de muncă spirituală, creatoare de valori culturale universale, se impune ca fiecare dintre cei ce au gândit ceva în această direcție să-și spună părerea, spre a se pune la cale ceva bine alcătuit, trainic și lipsit de vechile păcate ale vieții noastre publice și naționale.

Aceasta cu atât mai mult cu cât nu ne este iertat ca desființând ce eră la adversari, noi să înființăm ceva de natură și putere inferioară. Cererea vremii e ca noi să venim cu ceva superior nu numai propriilor noastre așezăminte din vechiul regat, ci cu ceva mai presus și de organizația de până acum a adversarilor noștri.

În special în ținutul românesc dintre Carpați și Tisa acum întâi se întemeiază o instituție superioară românească de cultură generală și, dacă e lucru firesc ca toți să se gândească la reproducerea încă într'un exemplar a tipului de Universitate din România veche, aceasta nu înseamnă că gândul cel mai bun ar fi acesta. O atare procedare ar fi, credem, pentru cultura superioară a neamului nostru o scădere, iar față de streini o înfrângere. Nivelul educativ, moral și social-cultural al Universităților din România veche are însuși nevoie imediată de ridicare, personalul educator e slăbit și turburat de politica de partide (sunt de pildă persoane, care pe sprijin politic au ajuns în corpul universitar, fiind nedemne de această situație), înfășșit organizarea tehnică, științifică și didactică e așa de regretabil rămasă în urmă, iar cea socială aproape neexistentă, încât o înființare a Universității din Dacia Superioară după chipul și asemănarea celor din Dacia Inferioară și o ocupare a locurilor de profesori cu docenții și profesorii actualmente oficial consacrați ca titulari în cele două universități cisalpine, fără un criteriu ideal de alegere, în afară de consacrarea arătată, ar fi o mare greșală.

Dimpotrivă, noua universitate ar trebui să se inspire dela tipurile cele mai înaintate de universități europene și ame-

ricane, ar trebui să-și recruteze personalul pe baza unor principii superioare științifice și etice, firește nu cu excluderea persoanelor utilizabile din cele două universități din vechiul regat, dar în linia întâia din întreaga mulțime a intelectualității române trans- și cisalpine, pe baza unui contract moral între noua universitate și noii ei membri, încheiat în vederea aplicării unor principii călăuzitoare ca acelea din statutele ce urmează aici, firește, ca o simplă părere personală, *exempli gratia*.

B. Statute și principii.

Se înființează pe ziua de 1 Octombrie 1919, cu sediul în Cluj, deocamdată în localul fostei universități maghiare, iar mai apoi și în numeroase clădiri proprii, ridicate după planuri speciale, Universitatea națională a Daciei Superioare.

Scopul acestei universități este întreit :

1° De a da absolvenților școalelor de caracter secundar cultura specială literară—pură și aplicată,—științifică—pură și aplicată,—artistică—pură și aplicată,—teologică—de diferite confesiuni,—tehnică, juridică, medicală, agricolă, forestieră, minieră, social-politică, social-economică, administrativă, industrial-comercială, financiară, cooperativă și jurnalistică.

2° De a forma caractere printr'o educație specială în institute de viață socială universitară, și de a da o concepție despre lume unitară, etic-națională, tuturor membrilor ei, fără deosebire de specialitate, origine ori confesiune.

3° De a promova literele, artele și științele — pure și aplicate — prin activitate originală, creatoare de valori nouă spirituale, atât a profesorilor cât și a studenților, în mari institute de aplicare, cercetare și lucru personal, inzestrate după toate progresele actuale ale tehnicii atelierelor, institutelor, seminariilor, laboratorilor, bibliotecilor, clinicilor, etc., universitare și particulare, europene și americane.

Universitatea va fi instituție națională deplin autonomă, după modelul Academiei Române combinat cu al universităților americane. Statul va avea numai dreptul de control moral, întrucât va plăti pe profesori și va da o subvențiune anuală fixă, generală, care va fi apoi repartizată de organele independente ale Universității între diferitele ei institute.

Universitatea își cheamă și își alege singură personalul ei, își administrează singură fondurile, își face singură publicațiile, acordă burse, misiuni, după cum crede ea mai bine.

Universitatea e persoană morală și ea atare posedă avere personală pe care și-o administrează singură — întocmai ca Academia Română — fără amestecul nimănui.

Universitatea având ca unul din scopurile ei principale înalta educație etică a membrilor ei, adoptă principiul englez, combinat cu cel american, al internatului liber, atât pentru profesori cât și pentru studenți. Pentru cazul că principiul internatului liber nu ar da roade, profesorii și studenții preferind a trăi în locuinți particulare și deci a continua actualul particularism și aneticism, care duce la pulverizarea energiilor naționale și la demoralizarea tinerimei, se va aplica, prin abatere dela principiile extrem-democratice, internatul obligatoriu.

Pentru a forma, nu ciclopi, ci oameni deplin, cu o cultură armonioasă în toate direcțiile, Universitatea adoptă principiul englez al bipartiției în *colleges* și *University* cu *fellows* și *regii professores*, dar însuflându-i cu totul alt spirit. Anume, studenții aceleiași specialități sunt organizați într'un *colegiu*, care la rândul lui e subîmpărțit în secțiuni, cât mai numeroase, spre a permite cea mai ascuțită specializare. Dimpotrivă însă, ori ce student dintr'un *colegiu* — cu titlul latin: *alumnus* — spre a fi recunoscut ca student — *studiosus* — trebuie să fie membru al Universității, adică să urmeze la buna lui alegere, anumite cursuri de caracter general: literar, filosofic, artistic ori științific.

Pentru ușurarea procedurii se prevăd ca obligatorii pentru obținerea primului titlu academic — acela de *magister* (*artium*, legum, scientiarum, medicinae, technicae, etc., etc.) cel puțin trei ani ca *alumnus* al unui colegiu și cel puțin doi ani ca *studiosus* al Universității, în total cel puțin patru-cinci ani de frecventare (al treilea an ca *alumnus* putând fi făcut și simultan cu primul ca *studiosus*).

Colegiile nu sunt însă numai școli speciale de instrucție ci și mari laboratorii de educație etică, națională, civică, estetică, etc. *Președintele* unui colegiu va fi întotdeauna un profesor cu vastă experiență filosofică și practică a vieții, general-omenești și naționale. Deasemenea educația igienică și sportivă e tot în grija *colegiilor*.

Acei studenți și în special *magistri* (*artium*, etc.) cari arată în litere, arte, științe ori filosofie, drept, sociologie, etc., etc., aptitudini și talente creatoare, sunt *chemași* (nu: se înscriu) în Institutele Universității ca membri ai lor și acolo, cu titlul de *scholares*, lucrează pentru promovarea gândului omeneș sub conducerea și alăturarea de *professores regii*, șefii institutelor. Prima lor lucrare originală mai importantă le dă dreptul de a fi proclamați *doctores* în specialitatea lor. Doctoratul lor fiind din punct de vedere practic o demnitate cu cele mai însemnate și mai pline de răspundere urmări, el nu se va acorda decât cu cea mai mare luare aminte, atât la meritele științifice cât și la cele etice și sociale ale candidatului.

Universitatea deci se împarte din punctul de vedere al educației științifice și speciale, în Colegii, — din cel al educației generale și etice, în Facultăți, — iar din cel al promovării științei, artei și filosofiei, în Institute. Cele trei feluri de ramuri ale Universității sunt autonome unele față de altele. Interesele lor reciproce sunt apărute în senatul *Universității* de reprezentanții lor legali: *Președinții* Colegiilor, *Decanii* Facultăților, *Maestrii* Institutelor.

Se prevăd în Universitatea națională a Daciei Superioare deocamdată următoarele colegii (altele se vor înființa pe măsură ce donațiunile particulare și publice făcute Universității o vor pune în stare de a înființa catedre, institute și organizații nouă, cari, firește, fiecare, vor purta, întotdeauna numele donatorului):

1) Colegiul umanistic, ocupându-se cu studiile clasice: filologice, istorice, artistice și filosofice.

2) Colegiul literar, ocupându-se cu filologia, istoria și estetica limbilor și literaturilor mai nouă.

3) Colegiul istoric.

4) Colegiul artelor plastice și de aer liber (pictura, sculptura, arhitectura, arta spațiului, ornamentica, arte industriale, arte decorative).

5) Colegiul muzicii sacre și profane și al artelor scenice.

6) Colegiul științelor naturale și geografice.

7) Colegiul științelor fizice și matematice.

8) Colegiul agricol.

9) Colegiul viticol și horticol.

10) Colegiul forestier și al apelor.

11) Colegiul carierelor și minelor.

12) Colegiul chirurgical.

13) Colegiul medical.

14) Colegiul farmaceutic.

15) Colegiul veterinar.

16) Colegiul pedagogic, ocupându-se cu pregătirea profesorilor de caracter secundar, atât de partea literară și științifică, cât și de cea tehnică ori profesională.

17) Colegiul științelor sociale și juridice.

18) Colegiul științelor administrative și de stat.

19) Colegiul științelor economice și financiare.

20) Colegiul științelor politice și militare.

21) Colegiul comercial-industrial.

22) Colegiul cooperativ și comunist.

23) Colegiul jurnalistic și publicistic.

24) Colegiul inginerilor de îmbunătățiri funciare.

25) Colegiul inginerilor mecanici, electrotehnici și ai instalațiilor de igienă publică.

26) Colegiul inginerilor civili.

27) Colegiul inginerilor navali.

28) Colegiul inginerilor industriali.

29) Colegiul filosofic.

30) Colegiul teologic (atâtea secțiuni câte confesiuni).

Aceste colegii sunt a se subsuma următoarelor Facultăți, cari sistematizează principiar, a. științific și b. ca concepție despre lume, în cursuri de caracter general și sintetic, cunoștințele izolate, speciale și tehnice, predate în colegii:

1) Facultatea de Litere și Arte, subsumând colegiile 1—5.

2) Facultatea de științe naturale, subsumând colegiile 6—15.

3) Facultatea de științe sociale, subsumând colegiile 16—23.

4) Facultatea tehnologică, subsumând colegiile 24—28.

5) Facultatea filosofică și teologică subsumând colegiile 29—30.

N. B. Spre deosebire de toate celelalte colegii, colegiul filosofic nu admite în sânul său decât *magistri* ai uneia din cele 29 de grupe de discipline, predate de colegiile celelalte.

Titlul de *magister*, într'una din grupele de discipline care dau numele colegiilor, se dă pe baza unui examen trecut înaintea Facultății din care face parte colegiul.

N. B. În filosofie nu se poate da decât titlul de doctor, precum s'a văzut mai sus.

Titlul de *magister* se dă pe latinește potrivit numelui colegiului din care respectivul *studiosus* a făcut parte ca *alumnus*: M. L. A. (*magister litterarum antiquorum*), etc.

Practic, titlul de *magister* e echivalent cu cel de licențiat sau doctor din regatul vechiu.

Se dă deocamdată puțința de lucru (până la alte donațiuni) în următoarele institute:

A) Cele existente pe lângă fosta universitate maghiară de tip vechin, adap-

late la noul nostru program universitar.

B) În următoarele:

1. Institutul archeologic.

2. Institutul filologic.

3. Institutul istoric.

4. Institutul filosofic.

5. Institutul geografie-morfologic.

6. Institutul geografie-uman, etnografic și etnologic.

7. Institutul de estetică socială.

8. Institutul sociologic și politic.

9. Institutul juridic.

10. Institutul economic și financiar.

11. Institutul ameliorărilor și invențiilor tehnice.

12. Institutul ameliorărilor și invențiilor agricole și industriale.

Profesorii universitari sunt de trei feluri: *regii*, *honorarii*, *adiutores*. Retribuțiile lor inițiale sunt de 1000, 800, 600, la care se adaugă gradațiile ca în regatul vechiu, iar până la clădirea localurilor-vile cari ca la Oxford și Cambridge, ori în America, să dea locuință în Universitate, și un plus pentru chirie ca în vechiul regat. În afară de aceste retribuții, Universitatea acordă din fondurile ei suplimente acelor profesori distinși pe care ea îi cheamă dela alte Universități, oferindu-le nu numai condiții morale dar și materiale superioare, și acelor profesori ai ei, cari prin munca, talentul lor didactic, ori geniul lor creator, aduc înaintare sau renume Universității din Dacia Superioară.

Principiar, înaintarea profesorilor e aceasta: chemați ca *adiutores* la Colegii, ei înaintează acolo sau în Facultăți ca *honorarii*, pentru a ajunge în Facultăți sau, însăși, în Institute, *regii*.

Un *maestru* de institut nu e obligat să facă și cursuri în *Facultate*, ci el își împlinește misiunea sa de *professor regius* chiar și numai prin lucrul său în Institut, unde, în locul prelegerilor, el are la ore fixe *colloquiile* cu *scholares*, cu cari lucrează.

Maestrul își poate atașa ca asistenți alți

profesori. Ei însă sunt datori să lucreze și în colegiul sau facultatea de unde au fost chemați.

Dimpotrivă, date fiind grelele ocupații și marea răspundere pe care o au președinții colegiilor și decanii facultăților, cari răspund de întreaga pregătire intelectuală și etică a studenților instituțiilor lor, ei sunt liberi să facă sau nu prelegeri în timpul prezidenției sau decanatului lor. Retribuția lor nu devine nici mai mare nici mai mică față de titlul lor profesoral inițial, afară de cazul că ei dau o contribuție prea importantă de muncă sau studii nouă, și atunci firește sunt răsplătiți cu suplimentele indicate mai sus.

Directiva spirituală și controlul superior intelectual, moral și metodic, îl are rectorul Universității, care urmărește pas cu pas progresele ori regresele făcute, propune măsuri de îndreptare, etc., etc. El este părintele spiritual al Universității. În sarcina sa el este ajutat de senatul Universității, compus din președinții colegiilor, decanii facultăților și maștrii institutelor; în anume cazuri se adaogă câte un delegat ad-hoc din fiecare colegiu și facultate pentru chestiuni de: 1° reorganizare; 2° chemări de personal; 3° pedepse aplicate profesorilor; 4° acceptări și destinări de donațiuni.

Directiva materială și controlul fondurilor și instituțiilor economice și gospodărești, luarea socotelilor, etc., o are prorectorul. El este gospodina Universității — ca locotenentul de vas — și este asistat de un colegiu de cinci *curatores* — aleși — câte unul de fiecare Facultate. El este responsabil de gestiunea sa în fața rectorului, asistat de senatul simplu.

Rectorul, prorectorul, curatorii, decanii, președinții, sunt aleși pe un singur an; ei pot fi însă continui realeși, dacă gestiunea lor se dovedește prosperă pentru Universitate. Maștrii institutelor sunt dela început aleși ca șeli de lungă durată. În orice caz e de dorit continuitatea cât mai îndelungată a funcționării demnitarilor universitari, pentru ca Universitatea ce

se înființează acum să-și creeze o tradiție sănătoasă, pe care apoi diferitele schimbări de persoane să n'o mai poată primejdi. Deaceia e de recomandat la primele alegeri ce se vor face, o cântărire foarte atentă a aptitudinilor candidaților.

Universitatea își are editura ei proprie organizată cât mai complet, în toate direcțiile artei tipografice. Curator de drept al activității spirituale a editurii și cu drept de veto e rectorul. Curator cu drept de veto al activității materiale a editurii e prorectorul. Director al editurii e un magister sau doctor, specialist în publicistică și jurnalistică.

Toți profesorii și toți studenții sunt în principii interni. La început se vor permite însă, probabil în cea mai largă măsură, din cauza lipsei clădirilor, abateri dela acest principiu; pe măsură însă ce vor fi clădiri, principiul se va aplica cu cea mai mare strictețe. (Vezi mai sus).

Colegiile, Facultățile și Institutele dau instrucția pentru ambele sexe deopotrivă. Pentru partea educativă însă (în internate) paralel cu colegiile masculine, se vor înființa altele feminine, adaptate nevoilor spirituale și sociale ale femeiei, și având în Facultăți și Institute o continuitate teoretică a chestiunilor și disciplinelor specific feminine, în legătură cu rolul special al femeiei în societatea contemporană. Coeducația în colegii este exclusă, din motivul firesc de a păstră neatinșă delicateța sufletului femeiesc, altfel ușor trivializabil printr'un contact prea continuu cu sexul opus, mai brutal și mai nesimțitor prin însăși firea lui.

E de dorit ca pentru principalele ramuri ale vieții sufletești și ale ocupațiilor practice feminine, să pornească chiar dela început — iar nu abia mai târziu — a funcționa colegii feminine alături cu cele masculine.

Profesorii în colegii, facultăți și institute, pot fi fără deosebire bărbați sau femei, atât la studenți cât și la studente.

Deasemenea au dreptul profesorii-femei a fi aleși în orice demnitate universitară.

Se va tinde la așezarea colegiilor și dacă se poate a întregii Universități, cu toate clădirile ei de cursuri, institute, locuințe și internate, afară din oraș, amenajându-se lângă râu un mare parc englez, în care clădirile să constituie nu un bloc, ci pavilioane izolate prin spații mari și vegetație bogată.

Universitatea se administrează pe ani școlari: 15 August—15 Iunie. Fiecare an școlar se deschide festiv în ziua de 1 Septembrie dimineața cu o cuvântare de caracter original, filosofic, literar sau științific, a Rectorului. În aceeași zi, după amiază, aceeași solemnitate se face de colegiile unite în Facultăți și de Institute.

Universitatea își dezvoltă activitatea științifică pe semestre: de toamnă, dela 15 August—15 Ianuarie, și de primăvară, dela 15 Februarie—15 Iunie.

Cursurile încep — sub sancțiune — cel mai târziu la 1 Septembrie și 1 Martie al fiecărui semestru.

Fiecare profesor e dator cu cel puțin 6 ore de curs și cel puțin 4 ore de exerciții practice săptămânal. Senatul sub președinția rectorului priveghează și pedepsește abaterile dela această datorie.

Un profesor e dator, în limitele cunoștințelor și talentelor sale, a servi Universității cele 10 ceasuri săptămânal, oricum și oriunde ar dispune Senatul, după prealabila cercetare a nevoilor Universității. De pildă: același profesor poate fi obligat să lucreze: două ore într'un colegiu, două în altul, două în Facultate, două ore de exerciții practice elementare în colegiu, două ore de lucru superior științific ca asistent într'un institut, etc.

Planul de cursuri și orariul universitar al fiecărui semestru se fixează la sfârșitul semestrului precedent într'o ședință a *marelui consiliu*, la care iau parte toți profesorii din întreaga Universitate. La acest consiliu profesorii iau la cunoștință planul general de lucru al Universității alcătuit de rector și se supun arbitrajului lui în caz de conflicte de orar ori materii între colegi.

Profesorii sunt invitați a institui între ei o alternare de prelegeri în materiile înrudite, făcând fiecare la rând prelegerile celuilalt, pentruca astfel ei să-și păstreze totdeauna viu un orizont cât mai larg.

La sfârșitul aceleiași ședințe a *marelui consiliu* se proclamă în chip sărbătoresc, de față fiind și câți mai mulți studenți, pe rând, toți *doctorii* din semestrul isprăvit.

În cel mult două săptămâni dela încheierea oficială a semestrului, directorul editurii Universității e dator să scoată în public și să trimeată pretutindeni *Planul de lucru și prelegeri* al Universității pe semestrul următor.

Președinții colegiilor, decanii facultăților și maștrii Institutelor sunt răspunzători față de rector de neglijența membrilor instituțiilor lor în darea la vreme a materialului necesar *Planului*, în mâinile *secretarului marelui consiliu*, care aranjează tot pentru publicare și predă spre executare directorului Editurii.

C. Vieța în colegii.

Nu există prelegeri decât dimineața dela 8 până la 1. Toate orele de după masă sunt rezervate higienii, sporturilor, anchetelor sociale, operelor de extensivitate universitară, experiențelor în ateliere și fabrici, lucrărilor în laboratorii, biblioteci, seminarii, institute, etc. Orele de seară sunt rezervate vieții sociale a studenților și studentelor. Diferitele colegii organizează seri de muzică, de artă scenică, de poezie, etc., etc., fac conveniri de caracter deliberativ, fac întreceri de caracter oratoric, etc., etc. Culcarea e la 11, scularea la 7. Masa de amiază la 1, cea de seară la 8.

O mare atenție dau toate colegiile fără deosebire curățeniei, sănătății și voiniciei trupesti. Se admit însă numai sporturi estetice; cele brutale sunt excluse. Fiecare colegiu își va avea un *comandant* al sporturilor.

Bibliotecile colegiilor trebuie să fie autonome unele față de altele, chiar dacă o carte ar trebui cumpărată de 30 de ori pentru cele 30 de colegii.

Dormitoriile se vor distribui după întovărășirea firească a *alumnilor*. Cei ce sunt mai înrudiți sufletește își aleg dormitoriul lor, firește cooptând ei cu majoritate pe ceilalți până la numărul fix de paturi.

Relațiile cu profesorii înăuntrul colegiilor sunt în cel mai larg spirit camaraderesi. Sunt condamnate orice saluturi și onoruri rigide dela *alumni* la *magistri* și orice morgă și asprime dela *magistri* la *alumni*.

În afară de motive binecuvântate, profesorii cu familiile lor iau masa în comun cu *alumnii*. Tonul ce domnește e acela al unei societăți distinse: conversația — ușoară — nu devine niciodată trivială, sentimentele unora față de alții sunt de cea mai perfectă stimă reciprocă.

Viața socială în colegii are ca scop ultim formarea de oameni armonioși: frumoși nu numai trupește și intelectual, ci și etic și estetic. În special educația etic-națională și estetic-națională va fi urmărită prin conversații și discuții libere, academice și peripatetice, în după amiezile frumoase și în serile cu lună în marele parc al universității, unde profesorii și studenții grupe-grupe, după afinitățile electivă, care se vor fi creat între ei, vor căuta să-și lămurească rostul vieții individuale, sociale și naționale.

Studenții săraci nu vor fi pomanagii statului ori ai instituțiilor, ci ei își vor câștiga, ca în Universitățile americane, singuri existența, studenții cu dare de mână plătind la case taxe speciale pentru serviciile făcute de colegii lor mai săraci (servitori nu vor exista afară de bucătarii și rândușii de gunoae și curățenie); pentru meditațiile date de cei săraci celor bogați, iarăși se vor vărsa la casă taxe în folosul lor și, în sfârșit, studenții săraci, pentru lucrările frumoase pe care le-ar face ca membri ai institutelor prac-

tice vor căpăta premii. Cu taxele în socoteala lor și cu premiile ei își vor plăti — măcar în parte — întreținerea. Studenții cu dare de mână, care ar îndrăzni să fie necolegiali cu studenții săraci cari îi servesc, ca și cei săraci, dacă s'ar arăta servili ori lipsiți de caracter, vor fi imediat eliminați din Universitate.

Colegiile ca corpuri constituite au dreptul de a primi dela oamenii și instituțiile cu simpatie pentru ele atât bani cât și alimente de tot felul, pentru întreținerea studenților. Studenții cari cu rândul se vor ocupa cu economatul vor ține registre regulate de numele donatorilor și de cele donate, din care se vor publica de președintele colegiului extrase cu mulțumiri la sfârșitul fiecărui an școlar.

Așa cum rectorul e părintele spiritual al Universității, președintele e al Colegiului. Prorectorului îi corespunde în colegiu secretarul.

Secretar ar fi, firește, unul dintre profesorii *adiutores*. Căci universitatea nu cunoaște nici funcționari, nici servitori, ci numai *magistri* și discipuli în perfectă confraternitate socială și de idei.

Colegiile cari compun o facultate vor avea grijă în alcătuirea orarului lor să lase pentru cursurile generale ce se țin la Facultăți, interesând mai multe colegii dintr'odată, ori chiar pe toate, aceeaș oră disponibilă, pentruca toți *alumnii* ori studenții să poată fi prezenți acolo.

Alumnii cari au făcut cu succes trei ani în Colegiu și pe baza unui examen au trecut în Facultate, rămân cu viața socială tot în Colegiu, ca *studiosi* și iau parte facultativ la întreaga viață socială a colegiului, întrucât firește ocupațiile lor speciale din facultate le permit.

Examenele de absolvire a colegiilor se dau înaintea Facultății.

Colegiile se subîmpart în secțiuni, după nevoile metodice sau științifice ale colegiului.

Alumnii sunt total liberi în alegerea materiilor lor de studiu. Ei sunt numai obligați la un număr minim de cursuri:

două principale și două secundare. Se consideră însă ca o notă foarte rea lipsa de interes, facultativ, pentru alte materii și specialități.

Un alumn al unui colegiu poate urma gratuit și înscrie în caetul său de frecvență, cursuri în oricare alt Colegiu și — după absolvirea primilor doi ani de colegiu — în oricare Facultate.

Pentru obținerea unui titlu oficial el e însă dator a ține seamă de organizarea sistematică a instrucției pe specialități bine grupate în diferitele colegii și facultăți, organizare pe care el nu o poate răsturna decât în cazul dovedirii unor aptitudini excepționale, arătând că stăpânește bine un minim de trei specialități principale și trei specialități secundare, disparate. Ca răsplată pentru meritele lui i se acordă însă atunci două magisterii dintr'odată, la libera lui alegere (în legătură cu materiile din cari a dat examen).

Orice *studiosus* are dreptul de a lucra în institute sub privegherea profesorului său de Facultate. Lucrările sale sunt valorate — intrucât firește nu revelează o genialitate precoce — ca simple exerciții. El nu e un *scholaris*, ci încă tot numai un *studiosus*.

În colegiile feminine, oricare ar fi specialitatea lor, se va da în orele de după masă o atenție specială rolului etic și estetic, social, al femeii. Se va face o înțeleaptă luminare sexuală a sufletului femeesc, se vor da noțiuni de eugenică și se va face o combatere sistematică a prejudecăților obscurantiste familiare și sociale, cari dau femeia rămasă copil în ghiarele bărbatului bolnav și stricat, fără putință de apărare ori reacțiune.

Colegiile masculine și cele feminine vor institui jurii comune de onoare pentru pedepsirea studenților de ambele sexe, cari se vor fi arătat comuni, brutali ori cinici în relațiile sociale și în întâlnirile dintre cele două sexe. Aceleași jurii vor proclama în public meritele acelora cari vor fi dovedit un cavalierism în a-

devăr vrednic de imitat, fie înăuntrul colegiilor, fie mai ales în viața extra-universitară, de binefacere și luminare socială întreprinsă de studenți în opera de extensiune universitară printre lucrători și țărani.

Căsătoriile între studenți și studente încă din timpul studiilor nu sunt interzise. Ei sunt însă obligați imediat ce relațiile lor au devenit de natură sentimentală, să părăsească chiar dinnainte de căsătorie, colegiile din cari fac parte, luând locuință în oraș și participând mai departe ca externi la lucrările și reuniunile colegiilor și facultăților.

Chestiunea funcționarilor și servitorilor și a studentelor sărace în colegiile feminine se rezolvă identic ca în colegiile masculine.

D. Viața în Facultăți.

Dacă în colegii punctul de greutate se pune pe instrucția solidă în specialitățile alese de fiecare și pe educația sănătoasă trupească, etică, socială și națională, în facultăți principala atenție e îndreptată asupra formării mentalității științifice și filosofice a viitorilor cetățeni. Deoparte cursurile trebuie să dea ultimele rezultate de caracter general obținute de cercetările contemporane, trebuie să fixeze curente de idei, mereu în prefacere în fiecare știință, trebuie să dea studenților legătura organică dintre diferitele specialități înrudite (aici diferitele cursuri comparate: literatură, artă, știință), — de altă parte cursuri de filosofie generală, teoretică și practică, la îndemâna tuturor studenților, fără deosebire de specialitate, au a da puțința formării în sufletul fiecăruia a unei idei clare despre sensul vieții (individuale, sociale, naționale și universale), iar de alta a unei concepții despre lume bine definite — firește în deplina libertate a alegerii (realiste, idealiste, estetice, teologic-etice, etc.).

Firește că o atare înțelegere a rostului

Grigorescu

ȚĂRÂNCUȚA

(Desen)

facultăților nu se mai poate împăca cu străvechea clasificare a științelor și cursurilor după puncte de vedere aristotelic-scholastice. Atât numele cât și conținutul și spiritul disciplinelor va fi altul. Dacă de pildă în colegii se va admite o împărțire a materiilor după conținutul lor: limbă latină, limbă greacă, gramatică, metrică, istorie romană, etc., în facultăți nu vor fi decât catedre și cursuri de *cultură antică*, de *cultură medievală*, de *literaturi comparate*, de *evoluție biologică*, etc., etc.

Studentii ale căror aptitudini spirituale se vor arăta cu totul neadaptabile unui atare țel al culturii generale, vor fi îndreptați spre facultățile *technice* spre care ei vor arăta mai multă pricepere ori simpatie. Plecând dela principiul că nicio inteligență omenească, oricât de modestă, nu poate fi total inutilizabilă pentru scopurile societății, profesorii vor avea grijă încă din colegii, dar cu atât mai mult în facultăți, ca făcând deaproape cunoștință cu fiecare dintre elevii lor să descopere și să trezească în fiecare scântee activă, care nu poate lipsi în niciun suflet omenesc, dar care trebuie trezită: prin iubire și muncă. Seminarile, laboratoriile, atelierile (vezi mai jos), de pe lângă fiecare catedră vor da tocmai prilejul acesta, de a deșteptă și pune în acțiune diferitele aptitudini *reale* din sufletul studenților mai puțin inzestrați ca gândire filosofică. Astfel se va socoti ca un deosebit merit, transformarea (printr'o atare influențare iubitoare) unui student mediocru ori nul la litere ori arte, într'un excelent sau mulțumitor student la științele naturale ori sociale, sau invers.

Ca și în colegii, relațiile dintre profesori și studenți în facultăți trebuie să fie pătrunse de cel mai sincer spirit de camaraderie și interes *reciproc*. Facultățile trebuie să fie largi confraternități într'o mare ordine de idei, în care studenții și profesorii la un loc să socoată ca o datorie de onoare promovarea practică și teoretică a grupului de discipline cari

compun Facultatea, fie în totalul lor, fie, pentru cei mai puțin inzestrați filosofic, în disciplinele ei generale — subdivize.

Supremul scop științific și practic al tuturor Facultăților, va fi însă aplicarea la realitatea socială și națională românească a tuturor rezultatelor obținute de cercetarea general omenească, și în special a umanității celei mai înaintate în civilizație, în ce privește curente de idei nouă, ori activitatea de ordin material.

Alături de studiile aplicate la bogăția națională — ca realitate economică — vor trebui să stea cursurile teoretice și exercițiile practice cu privire la sufletul național și evoluția lui — în artă, știință, filosofie, tehnică, etc. Pentru întâia dată vor fi deci instituite prelegeri, d. p. despre mythologia, ornamentica, etica, poesia, știința populară — română, — ori despre istoria filosofiei, artei, științei, tehnicii române, culte, — etc.

În sfârșit toate Facultățile, fără deosebire, vor accentua, în ocazii zolate ca și, mai ales, în prelegeri sistematice, caracterul romanic al ființei noastre cultural-superioare și vor arăta necesitatea organică a rivalității spirituale dintre noi și vecinii slavi cari ne impresură de toate părțile. Se va ține — fără șovinism — întotdeauna viu spiritul de solidaritate istorică și internațională cu lumea romanică din care facem parte și se va căuta o fructificare pe toate căile a aptitudinilor noastre deosebitoare față de vecinii neromani, o caracterizare din ce în ce mai pregnantă a însușirilor noastre originale, astfel în cât în concertul universal al culturii omenești, nota noastră deosebitoare să reiasă cât mai clară, cât mai armonioasă și cât mai nobilă.

E. Vieața în Institute

nu are nevoie să fie descrisă aici mai în amănunte, ea având a fi din punct de vedere tehnic aceeaș ca în toate institutele din lumea cultă, iar din punct

de vedere filosofic-social și național inspirată de aceleași principii conducătoare ca cele descrise mai sus pentru facultăți.

F. Seminarii, laboratorii, ateliere.

Pregătirea tehnică a specialiștilor se face în Universitatea națională a Daciei Superioare în următoarele institute anexe.

Fiecare Colegiu își are, după specialitatea lui, *proseminariile*, *laboratoriile elementare* sau *atelierele de începători* respective.

Fiecare Facultate își are *seminariile*, *laboratoriile*, *clinicele*, *atelierele*, ori *câmpurile sale de experiență*.

Fiecare Institut își are departamentul său de: I^o *studii prealabile* și II° *descoperiri*.

Ierarhia practicanților din cele trei stadii de activitate științifică primează ierarhia din cele trei departamente ale Universității: un *alumnus* devine *studiosus*, și un *studiosus* devine *scholaris*, numai după trecerea cu succes a probelor practice din institutele respective.

De aceea examenele date înaintea Facultății au a fi nu examene de memorie ori de retorică, ci de metodă și de activitate practică. Lucrările bune în prosemnarii ori seminarii, de pildă, pot scuti de anume probe (nu de toate) de caracter pur teoretic.

G. Extensiunea universitară.

Se declară principiar solidară cu Universitatea națională a Daciei Superioare întreaga cultură socială a ținuturilor românești dintre Carpați și Tisa.

Toți reprezentanții culturii sociale (școli, biserici, muzee, biblioteci, teatre, societăți filharmonice, societăți științifice și literare, etc.) sunt de drept membri ai Universității naționale, în gradele ce li se vor conferi ca indivizi ori corporații de Senatul Universității (în forma lui cea

largă: vezi mai sus). Ca atare ei pot fi, pe baza activității lor în aceste grade, înaintați și distinși potrivit organizării centrale. De pildă, un învățător de sat e de drept *alumnus*; pe baza unei activități roditoare acasă și a urmăririi cursurilor de vacanță pe care le institue Universitatea, sau a cursurilor de extensiune ale aceleiași (vezi mai jos) el poate deveni *studiosus*, *magister*, *scholaris*, ori chiar *doctor*.

În acest fel întreaga lume culturală e direct interesată la bunul mers, și ia parte la activitatea Universității.

Fiecare colegiu stă în legătură de corespondență și personală cu toți cei a căror activitate e de domeniul lui. El le comunică și îi ține în curent cu toate progresele făcute în știința respectivă, îi convoacă la marile adunări și festivități, le trimite cărți și aparate—împrumut—din colecțiile lui, le răspunde la întrebările lor, etc.

Fiecare instituție culturală provincială se consideră de drept ca o ramură a Universității și îi cere acesteia personal de lucru, material de studii, sfaturi, instrucții, cursuri și conferințe speciale, acolo la fața locului, anchete generale și de amănunte, experiențe tehnice și sociale, etc.

Universitatea întemeiază în diferitele părți ale țării transalpine institute anexe ale ei potrivit cu necesitățile locale; de pildă, în regiunile industriale laboratorii de experiențe tehnice speciale regiunii, universități populare pentru lucrători, muzee și biblioteci industriale și de cultură popularizată, etc.: în regiunile miniere, instituții analoage; în regiunile agricole mari câmpuri de experiențe, laboratorii de chimie agricolă, cursuri și conferințe de iarnă pentru cultura generală, etc.

Universitatea întemeiază muzee, expoziții și biblioteci circulante. Întemeiază *cursuri și conferințe ambulante*, etc.

În toată această operă de extensiune universitară întregul corp central ia parte:

profesorii ca și studenții, deopotrivă. În special studenții sunt întrebuințați la igiena și politica culturală-socială a bărbaților, iar studentele la igiena și politica culturală-socială a femeilor.

Un comitet central pe lângă Universitate, avându-și localul său propriu: *Extensiunea universitară*, cu arhiva, biblioteca, materialul și personalul său, de profesori și studenți (după greutatea sarcinii ce o are fiecare) lucrează la centru, organizând întreaga activitate provincială, de vară și de iarnă, de zi și de noapte. Un număr de membri din provincie, egal cu numărul celor dela centru, sunt coopțați și lucrează în diferitele localități ca împuterniciți ai centrului. Ei sunt convocați la centru individual sau colectiv, după caracterul chestiunilor în desbatere, ori decâte ori nevoia o cere.

Președintele *extensiunii universitare* nu este în mod obligator rectorul, ci poate fi și un alt membru de frunte al Universității, specialist, ori cu largi cunoștințe, în cultura socială.

Cursurile de iarnă (pentru agricultori, ingineri, etc.) ca și cele de vară (pentru funcționari, învățatori, etc.) nu se fixează într'o singură localitate, ci pe cât posibil, fiecare colegiu central emigrează în vacanțele universitare într'o anume regiune deosebită (dacă e posibil, mereu alta dela o vacanță la alta).

Sunt coopțați ca membri activi ai *extensiunii universitare*, toți acei învățatori, profesori, preoți, șefi de instituții culturale, cari au arătat talent, știință, activitate deosebită și Universitatea le decerne ca răsplată pentru activitatea lor social-culturală titlul de *magister* ori *doctor honoris causa*, care apoi le servește și practic la înaintarea în cariera lor specială.

Universitatea fiind democratică în întreaga sa alcătuire, toate hotărârile se iau pe bază de consilii și adunări a unui număr cât mai larg de membri, în special în ce privește *extensiunea universitară*.

Dealtăparte Universitatea nu înțelege

o nivelare la același tip a activității culturale. Dimpotrivă Universitatea va apăra în forma și ființa lor actuală (firește cu condiția modificării părților lor slabe), toate acele instituțiuni cari au un întreg trecut istoric în urma lor, ca de pildă școlile Blajului, diferitele societăți culturale și de teatru, muzee și biblioteci locale, etc.

II. Stipendii și misiuni în străinătate.

Universitatea va acorda, mai ales la început, un număr foarte mare de burse — studenților, magistrilor și doctorilor — și de misiuni — profesorilor și membrilor activi ai *Extensiunii*, pentru a face studii și cercetări la acele Universități și în acele instituții și institute streine, unde ramura respectivă de științe, arte ori tehnică a făcut cele mai mari progrese.

Deasemenea se va acorda din cinci în cinci ani câte un concediu de jumătate de an rând pe rând la grupe de profesori cari să meargă spre a-și reface și completa cunoștințele și lucrările lor proprii în țările în cari vor avea nevoie, păstrând în tot timpul concediului toate drepturile lor, ca și cum ar fi activi la postul lor central.

I. Politică și cultură socială și națională

Universitatea va întreprinde, în afară de lucrările ei științifice, pure și aplicate, o întreagă serie de publicații pentru lămurirea și conducerea curentelor de idei în direcția politice și igienei sociale, în direcția politice naționale și în direcția culturii sociale și naționale. Ea va alcătui pentru aceasta o mare arhivă de documente strânse de toții membrii ei, centrali și de extensiune, cu un biurou statistic și bibliografic și o revistă lunară de politică și cultură socială și națională, în care va duce lupta cea mai activă pentru ridicarea etică și politică a valorii indivizilor din păturile de jos ale națiunii.

K. Publicații științifice.

Toate publicațiile de caracter literar, filosofic, artistic, istoric, științific, social și tehnic vor fi sistematizate de un *Comitet special al publicațiilor Universității*. Au dreptul de a publica pe cheltuiala Universității toți membrii interni și de extensiune (iuniori și seniori) ale căror lucrări vor fi socolite vrednice de această onoare în urma examinării de către secțiunea respectivă de specialiști ai Comitetului publicațiilor. Venitul net din vânzare va fi împărțit egal între Universitate și autor.

L. Missiuni și cercetări științifice în țară.

Universitatea va delega din sânul ei specialiști cari să cerceteze în lucrări și explorări speciale tot ce privește înfățișarea fizică și spirituală a patriei și națiunii noastre — firește — cu specială preferință în Dacia Superioară.

M. Jocurile olympice ale Universității.

Din trei în trei ani (adică tot al patrulea an numărând și pe cel cu jocurile) Universitatea va institui în vacanța de vară mari întreceri între toți membrii ei tineri și bătrâni, centrali și de extensiune, din întreaga Dacie, în care cei ce se vor distinge mai mult vor fi încoronați cu o simplă coroană de foi verzi, proclamându-se biruitori pentru timpul până la viitoarea întrecere.

La aceste jocuri partea științifică, tehnică și filosofică va fi manifestată în expoziții ale descoperirilor, invențiilor și lucrărilor; partea artistică însă va fi de caracter public în mari întreceri și reprezentări ori execuții artistice sub cerul liber în teatre ori stadio de gen antic.

Frumusețea trupului va fi, deopotrivă cu frumusețea spiritului, reprezentată în aceste întreceri.

Vasile Pârvan.